

N:o 3.

Ank. till Riksd. kansli den 10 mars 1896, kl. 3 e. m.

*Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om
ändrad lydelse af § 30 regeringsformen.*

Herr *C. J. Öberg* har uti en inom Andra Kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, n:o 119, hemställt, att Riksdagen måtte antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 30 regeringsformen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

§ 30.

Presterliga embeten och tjänster i församlingarna tillsättas genom val af församlingarnas i kommunalt hänseende röstberättigade medlemmar på det sätt och med de inskränkingar i församlingarnas rätt, som angifvas uti särskild lag, hvilken af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftas.

Till stöd för detta förslag, som afser att göra de regala pastoraten likställda med de konsistoriella i afseende på rätten att utse kyrkoherdar, har motionären hufvudsakligen anfört: att det torde vara på tiden att afskaffa det nuvarande stadgandet i § 30 regeringsformen, enligt hvilket Kongl. Maj:t egde att i de regala pastoraten, utan afseende å församlingarnas uttalade önskan, utnämna kyrkoherdar, enär

berörda stadgande, i stället för att, såsom ursprungligen åsyftats, vara till gagn för kyrka och stat, numera snarare verkade raka motsatsen; att bland vår tids likställighetskräf i mångt och mycket frågan om de olika församlingarnas likställighet torde vara en af dem, som särskildt förtjenade att beaktas, och detta såväl för att betrygga kyrkans anseende och befästa bandet, hvilket sammanhölle vår kyrkliga ordning, som för afvärjande af missnöje; att den skada, som statskyrkan tillskyndades genom ett af olämpliga kyrkliga valförhållanden framkalladt missnöje, vore af mer ingripande betydelse, än mången torde föreställa sig; att, då Kongl. Maj:t till kyrkoherdar i regala pastorat kunde utnämna hvilken kompetent person, han dertill funne för godt, och detta äfven om församlingarna med den dem medgifna rätt *enhälligt* kallat en annan, det syntes motionären, som om detta regeringsformens stadgande innebure en orättvisa, hvilken det vore alla skäl att ju förr dess hellre undanrödja, ty rättvisa och billighet syntes fordra, att, då presterliga beställningar i regala pastorat skulle tillsättas, äfven dessas församlingsbor, som sjelfva ju aflönade dessa sina tjenare, borde ega bestämmande rätten i en för dem så vigtig angelägenhet som den om val af själasörjare, af hvilka vals lyckliga utfall gifvetvis församlingsborna hade största intresset; att föredömena från både de konsistoriella pastoraten och folkskoleväsendet ådagalade, att församlingarna icke missbrukat den valrätt, som redan kommit dem till del; att erfarenheten visat och visade, huru nödvändigt det vore, att församlingarna egde denna rätt att sjelfva utse sina prestmän, för att förhållandet mellan själasörjaren och hans församlingsbor skulle blifva godt och preglas af det ömsesidiga förtroende, den aktning och kärlek, utan hvilka intet verkligt och bestående eller fruktbarande religiöst samlif kunde tänkas; att ett sådant förfaringssätt, enligt hvilket personer, hvilka mera utmärkt sig i skolans än i kyrkans tjenst, tilldelades goda pastorat, ofta kanske med förbigående af väl meriterade prestmän, icke längre syntes kunna godkännas, då det, enligt motionärens åsigt, vore presterna, som skulle vara till för församlingarna, och icke församlingarna, som skulle vara till för presterna; samt att någon skälig grund icke heller borde kunna anföras för det nu rådande förhållandet eller rättare missförhållandet, att af rikets församlingar blott de till konsistoriella pastorat hörande skulle anses kompetenta att sjelfva utkora sina prestmän, medan andra, såsom de regala, hvilka i regeln vore de större, skulle anses inkompetenta härtill.

Sedan äldre tider hafva i vårt land församlingarna uti såväl regala som konsistoriella pastorat haft sig tillerkänd rätten att, om än i olika grad, öfva inflytande vid tillsättandet af kyrkoherdebefattningar inom församlingarna, ett förhållande, hvilket är motsatt mot det, som är rådande i våra grannländer, hvarest församlingarna icke ega rätt till ett sådant inflytande, utan kyrkans öfverstyrelse är allena rådande i fråga om alla dylika befattningars tillsättande. Den önskan, som hos oss någon gång sökt göra sig gällande och som funnit sitt uttryck i nu förevarande motion, att församlingarnas nuvarande rätt uti omförmälda hänseende skulle än ytterligare utvidgas, synes utskottet icke vara berättigad. Utskottet kan nemligen icke finna, att en sådan utvidgning skulle lända till församlingarnas, kyrkans eller landets verkliga gagn. Motionären framhåller, att det, enligt hans förmenande, torde verka till skada för kyrka och stat, att Konungen begagnar sig af den genom ifrågavarande grundlagsstadgande honom tillförsäkrade rätt att, såsom motionären uttrycker sig, genom förlänande af presterliga embets- och tjenstebefattningar belöna män, som i ena eller andra afseendet å den andliga odlingens fält, vare sig inom kyrkan eller skolan, utmärkt sig för nit, redlighet och dugande förmåga. Rigtigheten häraf torde dock med skäl kunna ifrågasättas redan deraf, att det väl måste antagas, att personer, som på omförmälda sätt utmärkt sig, skola, derest de vinna sådan anställning, som nu är i fråga, verka till kyrkans och derigenom också till statens gagn; och detta antagande torde icke af erfarenheten kunna jäfvas. Ifrågavarande grundlagsstadgande torde emellertid icke, såsom motionären synes förmena, hafva tillkommit endast för att bereda Kongl. Maj:ts tillfälle att belöna förtjente män, utan grunden till detsamma torde väl i främsta rummet hafva varit, att derigenom skulle förefinnas en garanti för att inom kyrkan kunde blifva anstälde verkligt dugande personer. En sådan garanti lär icke kunna finnas, om det är uteslutande öfverlemnadt åt en tillfällig majoritet att bestämma hvem som skall blifva en församlings lärare. Motionären synes antaga, att församlingarna alltid använda den rätt de ega i afseende å kyrkoherdeval på ett gagnande sätt, och att det endast är intresset för kyrkans och församlingarnas sanna väl, som vid sådana val plägar vara det styrande motivet. Erfarenheten torde emellertid hafva gifvit vid handen, att så icke alltid varit fallet, utan att mången gång motiv kunnat göra sig gällande, som varit långt ifrån öfverensstämmande med ett sannt intresse för kyrkans bästa; och då under sådana förhållanden ingen säkerhet finnes, att församlingarna träffa det bästa valet, synes det, för betryggande af kyrkans anseende, vara

lyckligast, att Kongl. Maj:t har den rätt han för närvarande eger att tillföra kyrkan dugande förmågor.

Såsom skäl för den ifrågasatta grundlagsändringen har vidare framhållits, att det nu rådande förhållandet alstrade missnöje inom de regala pastoraten. Utskottet håller dock före, att, om ock i ett eller annat fall dylikt missnöje skulle hafva yppat sig, en sådan omständighet, som lika lätt torde kunna inträffa i ett konsistorielt pastorat, då församlingen sjelf kallat kyrkoherde, dock ingalunda berättigar till ett borttagande af Kongl. Maj:ts ifrågavarande rätt, hvartill väl i första hand torde såsom ett nödvändigt vilkor böra förutsättas, att en allmän önskan i sådant hänseende gjort sig gällande hos invånarne i de regala pastoraten, något som emellertid icke torde kunna sägas hafva varit fallet hittills.

Derest församlingarnas rätt i afseende på presterliga tjänsters tillsättande skulle utvidgas på sätt nu föreslagits, föreställer sig äfven utskottet, att detta icke sällan skulle komma att medföra, att medlemmar af presterskapet blefve utsatta för frestelse till lycksökeri och sträfvanden efter popularitet; och dessutom skulle kanske ofta orättvisa kunna blifva begången, i det att äldre förtjente prestmän, som redligen arbetat i sin församlings tjänst men icke kunna vinna någon röstpluralitet, skulle kunna blifva tillbakasatta och aldrig komma till en välförtjent befordran, som nu kan beredas dem genom den rätt, som är lagd i Kongl. Maj:ts hand. Denna rätt torde slutligen äfven vara af icke ringa betydelse såsom en välgörande motvigt mot ett allt för mycket öfverhandtagande sektväsende inom kyrkan.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa,

att herr Öbergs ifrågavarande motion icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 mars 1896.

På utskottets vägnar:

O. BERGIUS.

Reservationer

af herrar *Ljungman, Boström, Dahn, Gyllensvärd, Vahlin, Nilson, Liljeholm* och *Hanson*, hvilka anförde:

»Då obestriddigt torde vara, att ingen annan grund för pastoratens indelning i regala och konsistoriella än en rent historisk kan uppvisas, och att det ingalunda kan anses vare sig nödigt eller nyttigt, att en dylik inredning finnes fastslagen i regeringsformen, så att derigenom, oafsedt den olika rätt, som sålunda förlänats åt de skilda församlingarna, hinder läggas i vägen för sådan ändring af gällande »lag angående tillsättning af presterliga tjänster», som förutsätter eller skulle medföra likställighet församlingarna emellan i afseende på samma tjänsters tillsättande, anse vi, det utskottet, med anledning af motionen, bort tillstyrka Riksdagen att till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 30 i regeringsformen:

§ 30.

Presterliga embeten och tjänster i församlingarna tillsättas på sätt i särskild lag derom är stadgad;» samt af herr *Olsson*, som yttrat:

»I 'Schmalkaldiska Artiklarna' hafva kyrkans reformatorer, rörande församlingarnes rätt att kalla prester, uttalat sin på Guds ord grundade uppfattning på följande sätt: »Hvarest församling är, der har man ock rätt att predika evangelium; hvarföre det är nödigt att *församlingen behåller sin rätt att kalla, välja och ordinera prester*. Och denna rätt är en skänk, som egentligen är församlingen gifven, *hvilken henne icke kan frångas af något menskligt välde*; såsom ock Paulus vitnar, sägande: Han är uppstigen i höjden och hafver gifvit människorna gåfvor.»

Som jag anser att den kyrkliga lagstiftningen bör vara i öfverensstämmelse med kyrkans lära, har jag yrkat bifall till det af herr *Ljungman* framställda förslaget i den afsigt, att genom en förändring af § 30 i regeringsformen, ett hinder måtte undanröjas för en lagstiftning i öfverensstämmelse med kyrkans bekännelse.»

Herrar friherre *Åkerhielm*, *Bengtsson*, *Johnsson* och friherre *Barnekow* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i förevarande ärendes behandling inom utskottet.

Herr *Elowson* har anhållit att få här antecknadt, att han ej öfver-
varit ärendets slutliga handläggning i utskottet.